

ömsom enfärgade, vanligen röda, violetta, blå, gula och gröna, ömsom mångfärgade, då på dem framställdes skildringar ur bibelns och martyrernas historia, helgonbilder o. s. v.

Emedan församlingen afhörd messan stående eller knäböjande, funnos i en klosterkyrka inga sittplatser, om ej ett par fasta stolar eller s. k. *stalli* i koret. Af detta ord *stallus* (plur. *stalli*) hafva vi ännu ordet *installera*, inleda, insätta någon i sitt embete.

Innan vi försöka en skildring af lifvet inom ett cistercienserklosters murar, måste vi som hastigast framställa de personligheter, som hade detta under sin ledning.

I spetsen för klostrets styrelse stod abboten, som utnämndes af ordens generalkapitel och var skyldig detta redovisning för sitt embete. Till hans åliggande hörde i första rummet att tillse det tukt och ordning rådde inom klostret eller att klosterstadgarna efterleddes; vidare utförde han de rent sakramentala förrättningarna, såsom att förrätta messan, jordfästa döda, upptaga noviser i brödrasamfundet, inviga ljusen vid kyndelsmessan, askan på askonsdagen, palmerna på palm-söndagen samt elden och rökelsen vid påsken. I afseende på den yttre förvaltningen ägde han ensam bestämmande rätt; uppgjorde om inköp af fastigheter under klostret, om jordbyte, om utlåning af klostret tillhöriga penningar, tillsatte konventets tjänstemän samt emottog af dem ed och räkenskap för deras tjänstgöring.

Närmast abboten i rang stod priorn, abbotens medhjelpare och vikarie i allt, utom i hvad som rörde de rent presterliga förrättningarna. Liksom abboten stod i spetsen för hela klostret, stod priorn i spetsen för munkkonventet. Han hade sig närmast anförtrodd öfverinseendet öfver klosterbrödernas renlefnad, att emottaga deras bikt och gifva dem aflösning, att bestämma om penitens för de felande o. s. v. Abboten och priorn helsade hvarandra sines emellan med brödersnamnet, men tilltalades af de öfriga munkarna med ordet I.

Sakristanen (*custos*) motsvarade ungefär hvad vi kalla klockare. Han hade de yttre bestyren vid kyrkan om händer, såsom att ringa till gudstjenst, tända ljusen i kyrkan och sofsalen, att anskaffa en del saker, som voro föreskrifna i den katolska ritualen, såsom vin, hostian, vaxljus, palmer, aska, oljan till sista smörjelsen för en döende o. s. v.

Kyrksången leddes af sångmästaren (*cantor*) och hans medhjelpare de s. k. *subcantores*. Den förre var tillika klostrets astronom och historiograf, förde anteckningarna i klosterkalendern och hade bokkammaren (*armarium*) under sin uppsigt.

Noviserna, eller de som undergingo beredelse för att upptagas i klostretsamfundet, undervistes af novismästaren, hvilken till dessa sina lärjungar stod i ungefär samma förhållande som priorn till munkarna.

Klostrets vidsträckt ekonomi handhades af öfverköllarmästaren (*major-cellarius*), hvilken för detta ändamål hade en mängd ringare tjänstemän under sig, såsom sjukmästaren, köksmästaren, klädmästaren, gästvärden, skattmästare, hofmästare, byggmästare, konversmästare, m. fl. — Näst abboten och priorn var öfverköllarmästaren den mest betydande mannen i klostret. Under hans vård och uppsigt stodo klostrets och dess afvelsgårdars åkerbruk, klostrets fisken, qvarnar och skogar. Han emottog de härifrån inflytande inkomsterna, besörjde klostretsamfundets underhåll och anskaffade de härtill nödiga förråden. Han emottog vid slutet af hvarje vecka redogörelse af de under honom tjänande munkarna; men aflade sjelf endast månatligen inför abboten räkenskap för sin förvaltning.

Af de nyss nämnda underordnade tjänstemännen var sjukmästaren (*infirmarius* eller *magister infirmorum*) klostrets läkare och sjukvårdare. Hans plats var i sjuksalen, der han vakade öfver och hade tillsynen om de sjuka. När någon af dem aflid, borde han tillkännagifva det för klosterfolket genom vissa klämtslag på den s. k. *tabulan* (ett slags gonggong), hvarefter han förrättade den dödes tvagning, lade honom i liklakanet, samt gick i författning om hvad som hörde till hans jordafärd.

Köksmästaren hade, såsom namnet gifver tillkänna, uppsigt öfver köket och matsalen (*refectorium*), utdelade maten och ölet vid måltiderna samt tillsåg att födoämnen funnos i portcellen åt de fattiga, som infunno sig vid klostret.

Klädmästaren (*vestiarius*) sörjde för klosterfolkets beklädnad, vårdade klädkammaren och hade tillsynen öfver klostrets väfvare, skräddare, garfvare och skomakare. — Gästvärden (*hospitalarius*) betjenade till klostret ankommande gäster och främlingar. Skattmästaren (*bursarius*), hvilken dock endast fanns i de större och rikare klostren, förvarade klostrets guld och silfver. I afseende på honom var särskildt föreskrifvet, att han ej fick vara i släktskap med abboten.

Utom dessa, af bestämda personer beklädda, tjänstebefattningar förekommo äfven andra, som vexlade för hvarje vecka, såsom tjänstgöring i köket, handräckning vid sjuk-salen o. s. v.

Cisterciensernas klosterstiftelser voro på en gång religiösa och åkerbruksidkande samfund, och, hvad nunneklostren angår, jemväl uppfostringsanstalter.

Befolkningen i ett munkkloster utgjordes af trenne slag: verkliga munkar, noviser eller munklärlingar samt af konverser eller världsliga bröder. För att blifva munk, måste man vara född af äkta stånd, hafva fyllt aderton år, samt hafva genomgått novisåret. Den, som önskade blifva upptagen till novis och derom framställt en anmälan till abboten, inläts i klostret, der han under trenne dagar behandlades såsom en vanlig gäst eller resande. På fjerde dagen kallades han inför sittande konvent, der han af abboten tillspordes om sin anhållan, hvarpå han svarade: »Med Guds och eder barmhertighet». — Derpå uppläste abboten vissa stycken ur klosterreglorna, framhöll deras stränghet, och frågade, om han trodde sig äga styrka och håg, att troget efterfölja dem. När den anmälde härpå gifvit ett jakande svar, yttrade abboten: »Måtte Han, som i dig ett godt verk begynt hafver, detsamma ock fullborda.» Efter detta utfördes novissökanden ur konventsalen, men kallades följande dagen ånyo inför konventet, då samma frågor och svar upprepades. Likaså den tredje. När han då förklarar sig stå fast vid sitt beslut att antaga munkkåpan, emottogs han af bröderna och infördes i noviscellen.

Härefter begynte hans undervisning och beredelse af novismästaren. Under pröfvoåret, som på inga vilkor fick förkortas, måste han noga efterleva klosterstadgarna, erhöi föda och kläder, liksom de andra munkarna; dock var dräkten något olika.

När pröfåret var till ända, upptogs novisen genom en särskild invigningsceremoni i brödrasamfundet. Emedan det var en klosterbroder förvägradt att hafva enskild egendom, måste novisen före invigningsdagen hafva förordnat om sina tillhörigheter. Vanligen öfverlemnade han dem genom särskildt gåfvobref till klostret.

Invigningsakten begynte med det att novisen af tvenne bröder infördes i konventet och anlade tonsuren. Med sångmästarens och sakristanens tillhjälp afklippes allt håret öfver hjessan, så att blott en krans af hår återstod kring nedra delen af hufvudet. Tonsuren var en bild af Kristi törnekrona och bars af alla katolska andliga. Likväl var presttonsuren eller prestkronan något mindre, än munkkronan eller den tonsur, som bars af munkarna.

Efter detta fördes han till kyrkan, der han framgick till priorns stol i koret för att göra »profess» eller aflägga klosterlöftet. Hade novisen ej under pröfvoåret kunnat vinna den färdighet i innanläsning, att han sjelf kunde uppläsa löftesformuläret, förestafvades detta af novismästaren. Derpå öfverlemnades den skriftligt uppsatta akten till abboten, som i full kyrklig ornat med abbotstafven i hand stod framför altaret. Efter slutad messa helsade novisen abboten, priorn och bröderna med den kyrkliga nignbugningen, hvarpå han framfördes och knäböjde på trappsteget till altaret. Med särskilda böner invigde abboten hättan eller munkmössan hvarefter han framträdde och upplyfte den knäböjande novisen. Några af bröderna afklädde nu recipienten novisdräkten och iförde honom munkarnes ordensdrägt, som bestod